

Lampaan villa

Lammas tuottaa lihan lisäksi myös villaa. Suomessa lampaan villan arvostus on ollut vähäistä viime vuosina, mutta nyt alkaa hieman olla merkkejä siitä, että villaa aletaan arvostamaan uudelleen.

Villa

Tekstin kirjoittanut Jenni Parviainen, Agrologiopiskelija JAMK.

Eläinsuojelulaki edellyttää, että lammas keritään vähintään kerran vuodessa. Lampaat keritään 2 kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Aikuinen lammas tuottaa villa n. 3 kiloa per kerintä, karitsat n. yhden kilon per kerintä. Talven jälkeen kerittäessä saadaan kevätvillaa, joka on yleensä laadultaan huonompaa, sillä sisäruokintakaudella villaan kertyy heinää, korsia ja muuta roskaa, jotka huonontavat villan laatua. Syksyllä kerittäessä villa on syysvillaa, joka on laidunkauden jäljiltä yleensä hyvä laatuista ja puhdasta. Siksi syyskerintä kannattaa ajoittaa viimeistään siihen, kun lampaat tuodaan lampolaan laidunkauden päättyessä. Kevään kerinnät sijoittuvat yleensä huhti- toukokuuhun. Kantavat uuhet suositellaan kerittäväksi noin kuukautta ennen karitointia. Lampaat voidaan keritä myös kolme kertaa vuodessa, mikäli villan kasvu on hyvin runsasta ja halutaan tuottaa enemmän parempaa villaa.

Villan laatuun voidaan vaikuttaa. Laadullisesti on ulkoisia asioita, jotka vaikuttavat laatuun ja sitten niin sanotusti sisäisiä asioita. Sisäisiksi asioiksi luokitellaan, tapulien eli kuitukimppujen pituus (kerittävän villan tulisi olla vähintään 5 cm pitkää mutta ei mielellään yli 10 cm pitkää), tapulin muodostus, hienous, eli kiharien lukumäärä, kuidun läpimitta, kiilto, villan tasaisuus, villan tiheys, eläimen villan tuotos ja perimä. Villaominaisuudet ovat hyvin periytyviä, joten jalostuksella voidaan vaikuttaa paljonkin villan laatuun. Ulkoisista asioista yksi merkittävä on ruokinta. Ruokinnassa ilmenevät puutteet näkyvät hyvin herkästi villan laadussa. Muita laatuun vaikuttavia ovat lampolan kuivitus sekä rakenteet.

Villan ominaisuus	Periytyvyysaste	Johtopäätös
Villan pituus	0,67	Periytyvyysaste korkea.
Villan hienous	0,56	Periytyvyysaste melko korkea.
Turkiksen kiilto	0,21	Periytyvyysaste heikko, huolellinen arviointi villan laadun parantamiseen.
Villan tasaisuus	0,11	Periytyvyysaste heikko, huolellinen arviointi villan laadun parantamiseen.

Kuvio 1. Villaan liittyvä perinnöllisyysaste, LammasWiki

Villan lajittelu

Villa lajitellaan sen laadun, värin ja rodun mukaan. Lajittelussa voi myös lajitella karitsoiden villat erikseen. Lajittelu voidaan tehdä jo ennen ke-rintää niin, että lampaat ovat ryhmitelty villan mukaan. Likaiset mahan- alusvillat ja muut huonot villat on hyvä lajitella pois. Likaiset villat käyvät esimerkiksi katteeksi marjapensaiden juurille. Villa hajoaa hitaasti, joten se estää hyvin rikkaruohojen kasvun pensaiden juurille ja samalla se myös lannoittaa pensaita.

Kehräämöön lähtevän villan tulee olla roskatonta, mahdollisimman puh- dasta, tarpeeksi pitkää (min. 5cm), pehmeää ja mielellään kiharaa. Ros- kaiset ja likaiset villat ovat kehräämöllä käyttökeltvotonta.

Villat on hyvä säilyttää kuivassa paikassa, paperisissa säkeissä tai pahvi- laatikoissa, taikka suursäkeissä, joista on poistettu sisäsäkki ja auringon- valolta suojattuina.

Rotu	Villan väri	Villan ominaisuudet	Soveltuu muun muassa
Suomenlammas	Musta, ruskea ja valkoinen.	Keskiahieno. Pohjavillatyyppinen sekä turkistyyppinen. Kiiltävää, kiharaa, pehmeää ja joustavaa. Hyvä huopumaan.	Taljoiksi, huovutukseen ja langoiksi.
Kainuunharma	Karitsat syntyvät mustina, mutta harmaantuvat pian. Väreinä myös valkoinen, musta ja ruskea.	Keskiahieno. Pohjavillaa sekä peitinkarvaa. Jaetaan epävirallisesti turkis- ja villatyyppisiin. Kiiltävä villa. Turkistyyppinen villa kuohkea ja laajakiharainen.	Taljoiksi, huovutukseen ja langoiksi.
Ahvenanmaalammas	Laaja värikirjo. Muun muassa musta, ruskea ja valkoinen.	Karkeasta hienoon. Lyhyttä pohjavillaa, peitinkarva on pidempää ja karkeampaa. Hieno villa kiiltävä, mutta karkea villa kiilloton.	Taljoiksi, huovutukseen, hienoiksi langoiksi (kampa- tai karstalangoiksi) sekä mattolangoiksi ja täytevillaksi.
Ruotsalainen turkislammas (Gotlannin lammas)	Karitsat syntyvät harmaina ja harmaantuvat iän myötä.	Kiiltävä ja siikkimäinen sekä kihara.	Langoiksi, huovutukseen, huonekalujen päällystämiseen.
Dorset	Valkoinen.	Keskiahieno ja runsasta.	Langoiksi ja huovutukseen.
Oxford down	Valkoinen/ vaalean ruskea.	Keskiahieno, pelkästään alusvillaa tuottava. Tiheää ja joustavaa. Ei herkkä huopumaan.	Langoiksi (kampa- sekä karstalanka) ja kankaiksi. Satulantäyte hyvän joustavuutensa ansiosta.
Texel	Valkoinen; lisäksi blue texel -värimuunnos, joka voi olla kokomusta tai kyljistä harmaantuva.	Pääosin keskiahieno. Tiheää ja lyhyttä.	Taljoiksi ja vahvoiksi langoiksi. Lisäksi täytteeksi esimerkiksi patjoihin ja tyynyihin.
Rygja	Valkoinen; osa karitsoista mustia, jotka harmaantuvat.	Karkeahkoa. Runsasta, kiiltävää ja pitkä.	Langoiksi (villasukkiin, villapaitoihin, mattoihin), huovutuksiin ja taljoiksi. Talja on yleensä loivakiharainen.
Suffolk	Harmaanvalkoinen.	Keskiahieno. Joustavaa, pehmeää ja kohtalaisesti lanolinia.	Langoiksi (huiveihin ja villapaitoihin).

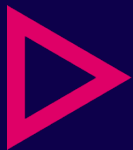
Kuvio 2. Rotukohtainen villan ominaisuudet, LammasWiki

Lähteet:

LammasWiki, http://www.lammaswiki.fi/doku.php?id=lammaswiki:villaketju_kuntoon

Omat lampaat, pienlampurin käsikirja, Kirsi Hassinen & Jukka Tobiasson, s 77-82

Kohti kannattavampaa kotimaista villaketjua-paneelikeskustelu, 15.9.2020

Contact:

Lammastalouden tuotannontekijät LaTu- hanke:

Marianne Niinikoski, Projektipäällikkö

040 183 7085

marianne.niinikoski(at)jamk.fi

www.jamk.fi

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Biotalousinstituutti

Tuumalantie 17, 43130 Tarvaala

Sini Sillanpää, Kotieläintuotannon asiantuntija, lammas- ja vuohituotanto:

043 825 0526

sini.sillanpaa(at)proagria.fi

www.etela-pohjanmaa.proagria.fi/

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Milla Alanco-Ollqvist, Erityisasiantuntija, lammas- ja vuohituotanto:

040 7060 558

milla.alanco-ollqvist(at)proagria.fi

www.etela-pohjanmaa.proagria.fi/

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasito:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

jamk | biotalous